Arnau Puig. Filòsof i Crític d'art

Urbón

Coda, reprendre per depassar

Hom es pot demanar per què una persona té necessitat de desdoblar-se, també es pot plantejar el fet del per què quan això succeeix hom se sent impulsat a possessionar-se d'uns procediments per reeixir expressar-se. Em sembla que amb aquests dos neguits hauríem plantejat la qüestió bàsica de l'art més estrictament contemporani. En diem art perquè potser ara és la primera vegada a la història que hom pot ser creador de les formes de la pròpia realitat sense la necessitat de recórrer a les formes del natural per dipositar-hi els neguits i satisfaccions que cohesionen i donen realitat a l'existència emocional d'una persona.

Jordi Urbon (Puigcerdà. 1962) arriba a l'art perquè vol atrapar les ànimes; és que potser l'art no ha estat en tota la seva història aquest especial instrument? Però el que s'ha volgut atrapar en realitat era el cos, el suport de l'ànima, perquè sense aquest embolcall no tenia sentit res més: hom existia perquè era una realitat. Però ara som ben conscients que existim perquè som unes sensacions i uns sentiments i, això, directament, és molt difícil retenir.

Els condicionants d'Urbon són: una sensibilitat molt alterada, especialment oberta al que pugui afectar a l'oïda —una de les provocacions de les ànimes— que li motiven reaccions immediates, i la necessitat d'uns procediments aptes per a les respostes que exigeixen rapidesa executiva, com són la tècnica de l'encaustica, que admet i exigeix aptituds de resposta sobtada, en les que la plasmació matèrica i la incisió gestual actuïn gairebé aparellades, i el collage, que permet la gestualitat espontània, progressiva i sense necessitat de retrocessos ni additius postfactuals.

Després de tot això heus ací aquestes obres seves, aparentment fràgils, tènues, missatges d'extrema subtilitat, en els que l'autor s'hi veu reflectit com si fossin l'espantall, ensems atemorit i joiós, d'ell mateix. Com li succeeix a l'infant després d'una malifeta, que ell sap que pot ser per la família o socialment desagradable, o no grat, però que l'infant —la persona, si s'escau— ha sentit absolutament imperatiu d'haver portat a cap, d'haver-lo realitzat, perquè era el més important per constatar, si no la identitat, si, tanmateix, que a l'acte —en aquest cas, l'acció plàstica— s'hi identificava i hi imiscia una existència lliure i pròpia.

Urbon d'antuvi s'adonà que les formes de les coses havien d'obeir més a l'instint i a la impulsivitat que al convencionalisme social de representació, perquè el que calia mostrar per fer efectiva la realitat de la persona no eren els motlles establerts i admesos sinó, precisament, aquella presència que singularitza, atès que cadascú és una radical individualitat.

Per aquí trobem aquestes formes seves de plasmació i d'embolcall, que no són el que semblen ni s'exterioritzen amb la funció social esperada. No són ni marcs ni enquadraments insòlits o arbitraris sinó presències exteriorizades del propi vitalisme; tampoc són vitrines o aparadors per mostrar-se —com ho ha intentat un cert gestualisme contemporani— sinó caçadors, protectors i aïllaments de les ànimes, dels alès de les coses o dels propis actes, actituds i accions, que sorgeixen, volen fugir, però que si no les atrapés, no se les retingués per les formes de l'art, no podríem saber mai ni quines

són ni com existeixen, i això és necessari —aquí l'art queda justificat— per saber entre quins efluvis, elements i impuls l'home conviu, amb qui viu, mentre sent, pena i pensa.

Aquesta obra ara present, l'artista —que ja té una llarga trajectòria— l'entén estretament lligada a la seva vida real i com la seva genuïna i plàstica expressió. Però potser aquesta mateixa realització —Urbon, com diria Miró, treballa com un artesà— l'ha impulsat, com una conseqüència de l'obra mateixa, a reprendre una similar trajectòria amb en llenguatge musical variacions diferents, perquè si més no, pel sol fet de reiniciar quelcom, l'acció repetida sobre allò ja donat i establert, esdevé diferenciada. No debades les obres anteriors les havia designat com polifonies —potser per aquella especial sensibilitat seva per sentir-se pertorbat i afectat pel so— que eren reserves, captacions d'unes preteses anatomies de l'ànima, que és on comencen i queden gravades les vivències, les alteracions que l'existir provoca a la persona i que Urbon sent la necessitat de retenir, de guardar-les en aquests recipients, en aquestes capses que exposa perquè són obres d'art, però que quan no exerceixen aquesta funció cal que no estiguin presents a la realitat, potser perquè es posarien a cridar, iniciarien de nou el relat del seu captiveri. Fixem-nos-hi bé en aquestes capses, que caldria entendre-les com retenidores d'ídols vius presents sota les formes potser més eficaces, les de l'art, on el vidre que permet de fer visibles els continguts, que no són simbòlics sinó entitatius, amb un ser que no és metafòric sinó presencial per impregnació de transferència simpàtica, ens enuncien ja la fragilitat de l'emoció i de la representació, absolutament necessària per a que es produeixi l'efectivitat del seu impacte. Són peces, totes elles, plenes de sensibilitat, per les presències formals, i de misteri, per l'al·lusió als dolors humans, psíquics i reals, de que en són l'expressió.

Aquestes obres ara es deslliuren, cerquen àmbits de presència més contundent; volen ser la realitat de les pors vençudes. Presentar-se com magnes orquestracions plàstiques del triomf de l'art sobre el dolor.

És obvi que no es tracta d'una fugida. Més aviat hauríem de dir que volen ser aquestes obres la manifestació —com ja ho demostraren els grans artistes— que una persona ho esdevé realment quan se supera ella mateixa pel goig de l'artificialitat de l'expressió artística. Shakespeare ens ho mostrà al rei Lear, Urbon ho comença a fer palès a l'inici d'aquesta «coda». M'hi retrobo (en les matèries, en els colors, en les formes), sembla que digui, perquè ja no me'n puc allunyar. Jo hi sóc. I els altres també.

Arnau Puig. Filòsof i Crític d'art